

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 217 Deneycilik ve Uşçuluk

5. HAFTA:

Duyular Hakkında Kuşkuçuluk:

Deneyçiliğın ana iddiası: gözlem yargıları yoluyla gözlemlediğimiz şeylerin bize nasıl görüngüğünü değil, gerçekte nasıl olduklarını ortaya koyarız.

Ancak görünüşler birbirleriyle çelişmektedir. Gerçeklik hakkında hangi çelişkili görüşü kabul edeceğiz?

Yani aynı duyu bize çelişkili bilgiler verebilmektedir.

Temel kuşkuçucu argümanların yapısı:

1. Bir yanılsama, halüsinasyon, rüya durumunda; nesnelere gerçekte göründükleri gibi değildir.
2. Bir yanılsama, halüsinasyon, rüya içinde olup olmadığımızı bilemeyiz.
3. O halde, nesnelere gerçekte göründükleri gibi olup olmadığını bilemeyiz.

Kuşkuçuların temel sorunu budur. Gözlem yargıları, açık ve güvenilir bir dayanak olarak görülemezler.

Aristoteles ise normal deneyimleri ölçüt olarak sunmuştur.

Duyularını doğal şartlar altında kullanan sağlıklı normal insanlar ölçüt olarak kabul edilir.

Yani normal deneyimler, nesnelere olduğu gibi görünmesini sağlayabilir.

Peki ama normal olduğumuzu nasıl bileceğiz?

İnanç ve deneyimler:

Gerçeğe uygun algı X Gerçeğe uymayan algı

Örneğin tanıdık olmayan yanılsamalar, yanlış sanılara yol açabilir.

Algısal deneyimlerin çeşitliliği, algı yargısında anlaşmaya varmamızı zorlaştırır.

Peki deneyimlerimizdeki çelişkileri nasıl çözümlüyoruz?

Yani neden tüm deneyimlerimizi gerçeğe uygun diye düşünmeyiz?

Bu noktada inançlarımız ve deneyimlerimiz arasında çok komplike ilişkiler bulunmaktadır.

İnançlar bir bakıma şeyleri deneyimleme biçimlerimizi etkilemektedirler. Ve deneyimlerimiz de belli inançlarımızın oluşmasını sağlamaktadır.

Deneyim ----- inanç ----- deneyim ----- inanç ----- deneyim

Örneğin algısal hatalara ilişkin bilimsel açıklamaların birçoğu, deneyimleri etkileyen inançlar işlevi görür. Hatta duyuların tanıklığını bile geçersiz kılarlar.

Sanki gördüğümüz şeyleri bilmiyoruz, bildiğimiz şeyleri görmüyoruz gibi bir durumla karşı karşıya kalırız.

Önceki inançlarımız, deneyimlerimizi yanlış yorumlamamıza yol açar, yanlış yargılara varmamıza neden olur.

Önceden oluşmuş kanı ve beklentilerimiz, deneyimlerimizi etkiler. Bir bakıma önyargılarımızla uyuşmayan deneyimleri yok sayarız. Bunlar duyuları çarpıtmaktadır.

O halde, zihni tüm önyargılardan arındırabilmek mümkün müdür?

Sahip olduğumuzun bilincinde olmadığımız düşünceler sorununu nasıl çözeceğiz?

Bu dođrultuda deneyimlerimizdeki çelişkileri nasıl özeceđiz?

Kısacası kuşkucuların iddiaları ciddiye alınmayı hak etmektedir. İlkece kuşku götürür olan şeylerden emin olmak çok da sağlıklı bir davranış değildir. Bu bakımdan her zaman için bilgi elde etme sürecinde tetikte olmamızı sağlayan bir yaklaşım sunar kuşkuculuk.

Sextus Empricus'un yapıtlarındaki temel strateji de budur.